

Piotr Krajewski

"Medicina, bioetica e diritto : I problemi e la loro dimensione normativa", red. Patrizia Funghi, Fausto Giunta, Pisa 2005 : [recenzja]

Forum Teologiczne 9, 177-179

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Patrizia Funghi, Fausto Giunta (red.), *Medicina, bioetica e diritto. I problemi e la loro dimensione normativa*, Edizioni ETS, Pisa 2005, ss. 299.

Od kilku dziesięcioleci z nadzieją i z niepokojem obserwujemy zmiany, jakie towarzyszą współczesnej medycynie. Wraz z szybkim postępem nauk biologicznych i rosnącymi możliwościami terapeutycznymi zmieniają się sposoby leczenia. Daleko posunięta technicyzacja medycyny i rozwój sektora badawczego zrodziły nowe problemy wpływające m.in. na pogorszenie szczególnie w swym charakterze interpersonalnych relacji między lekarzem a pacjentem oraz rezygnację z podmiotowego traktowania człowieka przez ludzi nauki oraz instytucje opieki medycznej. W tendencjach tych nietrudno dostrzec niebezpieczeństwo dehumanizacji medycyny i nauki w ogóle. Nie powinien zatem dziwić fakt, że do dyskusji nad stanem i kierunkami badań medycznych pragną się dziś włączyć również etycy i prawnicy, zaniepokojeni rozmiarami kryzysu etyki zawodowej i nieadekwatnością obowiązującego prawa w nieustannie zmieniającej się rzeczywistości społeczno-kulturowej. Ewolucja zasad współżycia społeczeństw wysoko rozwiniętych prowadzi do zmian w pojmowaniu niektórych wartości i propagowaniu nowych, nie zawsze zgodnych z zasadami etyki lub z powszechnym poczuciem sprawiedliwości.

Rozwój medycyny i biotechnologii nieustannie poszerza horyzonty zagadnień, którymi interesuje się już nie tylko wąska grupa specjalistów różnych dziedzin znajdujących wspólny język na płaszczyźnie bioetyki, ale całe społeczeństwo. Dziś medycyna i prawo analizuje przypadki, które nie mieszczą się w tradycyjnych schematach oceny filozoficznej. Szczególnie lekarze zmuszani są często do rozstrzygnięcia kwestii, które jeszcze przed kilkoma laty w ogóle nie były brane pod uwagę. Również prawnicy muszą poświęcać więcej uwagi zagadnieniom bioetycznym, które pojawiając się z większą częstotliwością, muszą podlegać rozwiązaniom ustawowym. Pod rosnącą presją kazualistyki biomedycznej rozwija się nowy dział nauk prawnych nazywany „bioprawem”.

Wspomniane zagadnienia stały się tematem książki Patrizio Funghi i Fausto Giunta *Medicina, bioetica e diritto. I problemi e la loro dimensione normativa*. Autorzy proponują powrót do tzw. tradycyjnej – jednak przez to wcale nieuproszczonej – strategii oceny nowych zjawisk. Ma ona służyć znalezieniu optymalnych metod sprawowania społecznej kontroli nad nimi, uwzględniającej dawne normy stojące u podstaw deontologii i praktyki medycznej wraz z współczesnym kontekstem zasad bioetyki i obowiązującego prawa. Książka jest zbiorem dwudziestu dwóch kazusów, w których analizowane są problemy prawa do prywatności oraz rzeczywiste przypadki (często wymykające się podręcznikowym ramom) aborcji, świadomej i dobrowolnej zgody pacjenta na przeprowadzenie doświadczeń lub badania, transplantacji czy stanów terminalnych. Omawiane zagadnienia dotyczą także problematyki badań genetycznych, sytuacji terminalnych czy ochrony prywatności pacjenta. Zestawienie obok siebie różnych punktów widzenia daje możliwość wypracowania własnej oceny rozpatrywanego zagadnienia na podstawie informacji dostarczonych przez specjalistów z zakresu medycyny, bioetyki i prawa.

Jak podkreślają autorzy, logiczne im się wydało przedstawienie opinii lekarza w celu wyjaśnienia aspektów technicznych i deontologicznych każdego z analizowanych przypadków. Natomiast oddanie ostatniego słowa prawnikowi nie wynika z przekonania, że prawo jest najbardziej neutralnym i obiektywnym narzędziem porządku, ale z tego względu, że dzisiejsze społeczeństwo nie może bez niego funkcjonować. Dla refleksji bioetycznej zarezerwowano pozycję pośrednią, przede wszystkim jako dyscypliny kształtującej, z jednej strony, postawy środowiska lekarskiego, z drugiej, postawy obywatelskie.

Każda z trzech wymienionych dziedzin odgrywa ważną rolę w kształtowaniu postaw tak pojedynczych obywateli, jak grup społecznych. Stąd przedstawione rozwiązania wykraczają swoim znaczeniem poza jednostkowe przypadki i mogą być aplikowane także do innych obszarów ingerencji medycznych. Wpływają one na wybór preferowanych kierunków rozwoju, przygotowania zawodowego, kształcenia i wartościowania, a w efekcie również na wychowywanie i formację człowieka.

Lektura książki jest zatem cenną pomocą dla tych wszystkich, którzy nie chcą poddawać się narzucanym gotowym propozycjom ideologiczno-moralnym. Czytelnik poszukujący możliwie najbardziej obiektywnych kryteriów etycznych wartościowania osoby ludzkiej z pewnością znajdzie tu wiele interesujących kwestii, które w szerszej, interdyscyplinarnej ocenie nabierają oryginalnego charakteru, odmiennego od powszechnie lansowanej, „zerojedynkowej” wizji rzeczywistości, lansowanej w kontekście globalizacji tożsamości. Lektura książki pozwala też na zweryfikowanie informacji dotyczących poruszanych tematów, serwowanych przez masowe środki przekazu, które w więk-

szości przypadków poważne odbiegają od kryterium racjonalności nauki oraz prawdziwej i rzetelnej informacji naukowej.

Medialne doniesienia dotyczące problematyki bioetycznej, przedstawiane w formie zaskakujących sensacji, nie odzwierciedlają w pełni stanu aktualnej wiedzy, ale skutecznie wyjaławiają odbiorcę z umiejętności krytycznej oceny siebie i rzeczywistości. Również powiązanie współczesnej nauki z biznesem znacznie ogranicza swobodę prowadzenia badań, chociaż zamysł, jaki temu zabiegowi przyświecał był zupełnie odwrotny. Brak pełnego zaufania społeczeństwa do wyników badań naukowych ma więc swoje uzasadnienie. Stąd coraz częściej w literaturze poszukuje się odpowiedzi na pytania egzystencjalne. I tu książka P. Funghi i F. Giunta jest niewątpliwie cennym źródłem informacji, bowiem podejmowane problemy omawiane są przez trzech niezależnych specjalistów z punktu widzenia medycyny, bioetyki i prawa. Niestety, brakuje opinii specjalisty, który zaprezentowałby aspekty teologiczno-moralne, a więc ocenę poszczególnych zagadnień z punktu widzenia Magisterium Kościoła.

Rozpatrywanie problemów bezpośrednio dotyczących człowieka – jako istoty wykraczającej poza wymiar własnej doczesności – wymaga kompleksowej analizy nieograniczającej się jedynie do tzw. bioetyki świeckiej. Biorąc pod uwagę głos instytucji kościelnych, który w naszej kulturze odgrywa wciąż ważną rolę w kształtowaniu świadomości wiernych i obywateli, prezentowana książka, wzbogacona o opinię czwartego eksperta, niewątpliwie znacznie zyskałaby na wartości i mogłaby stać się poszukiwaną pozycją z powodzeniem wykorzystywaną w procesie kształcenia młodzieży i autoweryfikacji poglądów przez osoby dorosłe. To także cenny przyczynek do interdyscyplinarnej konfrontacji stanowisk przy zachowaniu świadomości odmienności punktów widzenia różnych specjalistów i do oceny konkretnych, często trudnych i pogmatwanych przypadków, które z reguły trafiają na pierwsze strony gazet.

Wnikliwi czytelnicy, zainteresowani poszukiwaniem odpowiedzi na kontrowersyjne pytania z zakresu biomedycyny, zostają odesłani do bogatej literatury, bowiem nowe, bardziej zadowalające rozwiązania problemów, akceptowane przez wszystkie strony debaty publicznej, może przynieść tylko wielostronna analiza zagadnienia.

PIOTR KRAJEWSKI